

4. Кушнірук С.А. Поняттєво-термінологічна група «Організаційні форми навчання» в генезі її становлення та розвитку (XVII – 20-ті рр. XX ст.). *Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету*. Випуск LXXXII, Том 3. Херсон, 2018. С. 27-34.
5. Кушнірук С.А. Становлення і розвиток категорійно-поняттєвого апарату вітчизняної дидактики (XVII – XX ст.). Частина 1. (XVII – 20 – ті рр. XX ст.) К.: НПУ, 2018. 420 с.
6. Кушнірук С.А. Тенденції формування категоріально-поняттєвого апарату вітчизняної дидактики у IX – поч. XVII ст. *European Humanities Studies: State and Society*. Poland, 2017. 4 (III). PP.. 191-204.
7. Кушнірук, С.А. Роль братських шкіл України у становленні і розвитку категоріально-поняттєвого апарату вітчизняної дидактики (кін. XVI –поч. XVII ст.). *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді: Тематичний випуск «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору»*. Вип. 21. Кн. 3. Том II (76). 2017. С. 303–313.
8. Мітюрів Б.Н. Педагогічні ідеї Яна Амоса Коменського на Україні: [монографія] К. : Рад. школа, 1971. 107 с.
9. Ян Амос Коменський і розвиток педагогічної думки України в XVII ст. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. Львів, 2012. № 6. С. 189–200.
10. Kushniruk S.A. Formation of readiness for research activity of students in the process of general-pedagogical preparation. *Science and practice: Collection of scientific articles*. Thorpe Bowker. Melbourne, Australia, 2016 P. 262-267. <http://elibrary.ru/item.asp?id=28413122>

Романщак А. О.,
студентка ІІ курсу Факультету української філології та
літературної творчості імені Андрія Малишка
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна
Науковий керівник - Вишківська В.Б.,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки
Національного педагогічного
університету імені М.П. Драгоманова,
м. Київ, Україна

ВПЛИВ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ НА ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ПОЗИЦІЇ СТАРШОКЛАСНИКІВ

Анотація. У статті розглядається вплив української літератури на формування громадянської позиції старшокласників.

Abstract. The article examines the influence of Ukrainian literature on the formation of the civic position of high school students.

Сучасна школа є значним чинником у формуванні світобачення старшокласників, який забезпечує підготовку школярів до активної участі в житті суспільства і формування активної громадянської позиції молодих людей. Значна роль у цьому відведена урокам української літератури.

Громадянська позиція – це якість особистості, для якої характерним є високий рівень громадянської культури та активізація автономної свідомості, не спотвореної впливом соціуму із пріоритетом внутрішніх моральних чинників мотивації поведінки [1]. Формування громадянської позиції відбувається в процесі систематичного, поступового та добре продуманого впливу на особистість сукупності виховних чинників з метою прищеплення їй правильних життєвих орієнтирів, оволодіння громадянськими знаннями, навичками суспільної поведінки, завдяки яким особистість постає активним членом соціального середовища. Уроки літератури допомагають не лише усвідомити учню своє місце в суспільстві, а й успішно реалізуватися як громадянина суспільства.

Українська література формує патріотів з активною громадянською позицією, виховує старшокласників так, щоб у їхній уяві формувалися правильні основи моралі, поведінки та повага до прав та свобод людини [2]. Так, наприклад, творчість Михайла Хвильового вчить старшокласників як громадян України ставити на провідне місце державницькі ідеї та позиціонувати себе борцями всього українського.

Громадянське виховання, яке здійснюється засобами уроків української літератури побудоване на ідейних надбаннях народу, його морально-етичних нормах, виховних цілях, що змінилися в його педагогічній діяльності з плином часу. Аби спілка людей стала нацією важливо, щоб у процесі навчання в школі, виховання відбувалося ознайомлення з історією розвитку держави, її культурою, національним колоритом. Створюючи свою поему «Гайдамаки», Т.Шевченко переглядав історичні праці і опрацьовував матеріали з описами селянського життя 17 століття. Він змалював період, коли українські селяни й гайдамаки боролися проти польської шляхти, яка загарбувала українські землі. Письменник демонстрував жорстоке ставлення польських панів до селян, які тяжко працювали на поміщицьких землях.

Народ повставав проти польських поневолювачів. Читаючи цей твір, старшокласники усвідомлюють, якою має бути активна громадянська позиція, людина постає перед учнями як борець за свої права та свободи.

Дискусії, обговорення, які виникають на уроках літератури вчать старшокласників самовираженню, приймати рішення, відстоювати свою точку зору. Це в подальшому стане визначним для формування громадянської позиції.

Українська література забезпечує моральне виховання, формування духовної структури особистості, які є умовою активної участі старшокласника у суспільному житті, сприяє збагаченню його соціального досвіду і становленню як громадянина з чітко вираженими позитивними якостями, які впливатимуть на його громадянську думку [2]. З творів української літератури старшокласники ознайомлюються із поведінковими нормами, прийнятними у суспільстві. Морально самовизначитися - це означає вибрати правильну громадянську позицію, беручи до уваги як особистісні, так і суспільні інтереси.

Формування виваженої громадянської позиції охоплює утвердження в міжлюдських стосунках гуманних почуттів (доброти, великодушності, справедливості, щирості, сумлінності, взаємоповаги тощо). Цього теж можна навчитися на уроках української літератури. Аналізуючи поему Тараса Шевченка «Катерина», старшокласники усвідомлюють проблеми тогочасного суспільного ладу. Розуміють наскільки важливими є чуйність, доброта, яка їх необхідність у взаєминах між людьми, до чого призводить відсутність таких рис характеру.

У контексті формування громадянської позиції підлітка важливе місце посідає проблема самореалізації [3]. На цих позиціях акцентується увага і в літературі. У романі «Місто» Валер'яна Підмогильного показано прагнення головного героя твору Степана реалізувати себе як письменника. Він -звичайний юнак, який має амбітні плани та впевнений у власних силах. Саме це допомагає хлопцю побудувати успішну кар'єру. Твір формує в свідомості учня модель активного ставлення до свого життя як до акту життєтворчості. Через власну активну діяльність людина може самореалізуватися.

Українська література формує й естетичне ставлення до навколишньої дійсності, що також впливає на становлення громадянської позиції. Старшокласник не тільки буде здатний сприймати прекрасне, а й берегти красу природи, пам'ятки культури, твори мистецтва тощо, що і є одним із громадянських обов'язків кожного.

В процесі становлення громадянської позиції необхідно формувати у підлітків народознавчу компетентність. Народознавча компетентність формується в результаті засвоєння людиною культури свого народу в усіх її виявах: традиційно-побутових, фольклорних, професійних, на емоційному та раціональному рівнях [4]. Твори української літератури ознайомлюють старшокласників із традиціями родинного життя, трудового виховання, звичаями, обрядами, народними духовними цінностями закладеними в основі народної педагогіки.

Таким чином, українська література відіграє суттєву роль у формуванні громадянської позиції старшокласників, яка охоплює різнобічні якості особистості (інтелектуальні, вольові, емоційні, мотиваційні тощо), що функціонують у взаємозв'язку як єдина цілісна система. Вона виховує учнів як свідомих громадян з активною громадською думкою, в якій закладено моральні норми, любов до своєї країни, вміння піклуватися про неї та національну культуру.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Електронне джерело: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v2_2014/02.pdf.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: У 2 кн. К., 2003. Кн. 1.
3. Морщакова О. Єдність культури та особистості: феномен творчості. Психологія і сучасність. 2006. № 3. С. 70–79. <http://dspace.wunu.edu.ua/handle/316497/30014>
- 4.Свтух В. Б., Марушкевич А. А., Дем'яненко Н. М., Чепак В. В. Етнопедagogіка. Ч. 1. К., 2003. https://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/library/etnopedagogika_evtuh.pdf.

Ремньова А.Г.,

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки

Педагогічного факультету

Національного педагогічного

університету імені М.П.Драгоманова,

м. Київ, Україна

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ МАЙБУТНЬОГО ПЕДАГОГА ЗАСОБАМИ МУЗЕЙНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Анотація. У статті визначено особливості формування національної свідомості як складової національно-патріотичного виховання учнівської молоді; розкрито виховний потенціал музейної педагогіки у процесі формування національної свідомості і патріотизму в освітньому середовищі педагогічних закладів вищої освіти

Abstract. The article defines the peculiarities of the formation of national consciousness as a component of the national-patriotic education of schoolchildren; the educational potential of museum pedagogy in the process of